

TALABALARNI VATANGA MUHABBAT TUYG'USIDA TARBIYALASHNING
PEDAGOGIK ASOSLARI

B.T.Urazov

Guliston davlat universiteti, 120100. Sirdaryo viloyati, Guliston shahri, 4-mavze.

Annotatsiya: *Maqolada Vatani uchun xizmat qiladigan talaba-yoshlar imkon qadar bilimli, ko'p qirrali va malakali bo'lishi qanchalik muhim bo'lgani kabi, ularni Vatanparvarlik ruhida tarbiyalash asosiy zaruratdir. Hozirgi mustaqillik sharoitida Vatanparvarlik tarbiyasi alohida ahamiyatga ega masalalardan biridir. Bu yosh avlodning o'z kelajagiga ishonch hosil qilishini ta'minlaydi. Kelajakka ishongan avlod o'z Vataniga sodiq bo'lishi aniqlandi.*

Kalit so'zlar: *Vatan, vatanparvarlik, tarbiya, vatanparvarlik ong, vatanparvarlik ruh, milliy qadriyatlar,*

Jamiyatimiz siyosiy hayotidagi tub o'zgarishlar sharoitida ijtimoiy-iqtisodiy muammolarning mavjudligi talabal-yoshlarini Vatanga muhabbat tuyg'usida tarbiyalash masalasini bugungi kunning dolzarb masalalaridan biri sifatida shart qilib qo'yimoqda. Respublikamizda amalga oshirilayotgan islohotlarning taqdiri va samarasi, yurtimizning ertangi kuni va istiqboli yuksak ma'naviyatli shaxslarni tarbiyalash masalasi bilan chambarchas bog'liqdir. Yuksak ma'naviyatli shaxsning eng muhim sifat ko'rsatkichlaridan biri vatanparvarlik fazilatidir. Chunki o'z kindik qoni to'kilgan, ota-bobolari xoki yotgan ona yurti dunyoda tengsiz, muqaddas Vatan deb biladigan odamning maqsad-muddaolari aniq, g'urur va iftixori yuksak bo'ladi. Vatan ravnaqi avvalo, uning farzandlariga, ularning ma'naviy va jismoniy kamolotiga bevosita bog'liq. Bu o'z navbatida har bir yurtdoshimizning zimmasidagi yuksak fuqarolik mas'uliyatini his etishga, o'z manfaatlarini shu yurt, shu xalq manfaatlarini bilan uyg'unlashtirib yashashga da'vat etadi. Va har qaysi fuqaro o'z mamalakatining xalqaro hamjamiyat safidan munosib o'rin olishi, bugungi kunda taraqqiy topgan tinch va badavlat yashayotgan davlatlar qatoriga ko'tarilishidan manfaador bo'lishi shubhasiz.

Insonni, uning ma'naviy olamini kashf etadigan qudratli vosita sifatida ada-biyot fani talaba-yoshlarda vatanparvarlik tuyg'usini shakllantirish va rivojlantirishda muhim o'rin tutadi. "Adabiyotni insonshunoslik deb, shoir va yozuvchilarni esa inson ruhining muhandislari, deb ta'riflanishi bejiz emas, albatta" Prezidentimiz Sh. M. Mirziyoyev ta'kidlab o'tganlaridek, "xalqimiz orasidan mana shu g'oyat mashaqqatli sohada butun hayoti va noyob iste'dodini bag'ishlab, adabiyotimiz xazinasidan o'rin egallagan o'lmas asarlar yaratgan buyuk so'z san'atkorlari etishib chiqqani bilan barchamiz haqli ravishda faxrlanamiz". Respublikamizda yashayotgan barcha millat va elat vakillariga birday ijod erkin-ligining yaratib berilishi mazkur millat namoyondalarining o'z ona tillarida ko'plab asarlar yaratishlari uchun katta imkoniyatdir. O'zbekistonlik qozoq yozuvchilarining yaratgan asarlari ham O'zbekiston yurtini madh etish, mazkur yurtda yashayotgan xalqning milliy an'analarini keng targ'ib etishga qaratilganligi bilan alohida ahamiyatga ega. Ta'lim qozoq tilida olib boriladigan OTMlarning darsliklari bilan tanishish o'zbekistonlik qozoq yozuvchilarining asarlari ham talabalarni Vatanga muhabbat tuyg'usida tarbiyalashda keng imkoniyatlariga ega.

Respublikamizning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini jadallashtirish, jamiyatning siyosiy va ma'naviy hayoti sohasidagi vazifalarni qayta qurishga qaratilgan g'oyaviy-tarbiyaviy ishlar davlatning strategik yo'nalishi bilan belgilandi. Mamlakat mustaqilligi va suvereniteti O'zbek xalqi va respublikada yashovchi barcha xalqlarning milliy dunyoqarashining o'sishiga hissa qo'shdi. OTM qozoq tili va adabiyoti ta'lim yo'nalishi talabalarida xalqimizning etnik xususiyatlari, tarixi va madaniyati, shuningdek, xalq o'g'il-qizlarining qahramonlik ishlarini ommalashtirish yoshlarni vatanparvarlik tarbiyasi va uni zamonaviy sharoitda o'rganishga bo'lgan ehtiyojni oshiradi.

O'zbekiston Respublikasida ta'lim sohasida bugungi jamiyat talablari har kimning Vatanni sevishini, ona Vatanni hurmat qilishini, ajdodlarining ilg'or an'analari qadr-qimmati bilan faxrlanishini, dunyo xalqlari o'rtasida tinchlik uchun do'stlikni mustahkamlashga qaratilgan fidokorona mehnatni talab qiladi. Shu bois bo'lajak mutaxassislarni vatanparvarlik tarbiyasiga alohida e'tibor qaratilib, ularning vatanparvarligini shakllantirish bo'lajak jamiyat ravnaqini, yurtimizdagi tinchlik va osoyishtalikning abadiy ravnaq topishini ta'minlaydi. Axir, vatanparvarlik dunyoda tinchlik uchun kurash, insoniyat hayotiga tahdid soladigan termoyadro, ekologik va terroristik ofatlarning oldini olish, xalqaro aloqalarni o'rnatish va dunyoda yangi buyurtmalarni o'rnatish, o'zaro tushunishni ta'minlash, yaxshi qo'shnichilik dunyosida mustaqil davlatlar va boshqa davlatlar bilan yaqin hamkorlik, ishbilarmonlik hamkorligi bilan o'lchanadi. Ko'pchilik faylasuflar vatanparvarlik, milliy vatanparvarlik muammolariga katta e'tibor berganlar. Yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash masalasi keng va chuqur o'rganilgan muammolardan biridir. Biroq vatanparvarlik mazmun-mohiyati bilan jamiyatning ma'naviy, iqtisodiy, ijtimoiy rivojlanish tendentsiyalari bilan bog'liq bo'lganligi sababli turli vositalar yordamida talaba-yoshlarda mazkur fazilatni shakllantirish yo'llarining ishlab chiqilishi hamma vaqt tadqiqotlar ob'ekti bo'lib qolaveradi. Vatanparvarlik tarbiyasining falsafiy masalalari J.Tulenov, E.Yusupov, M. Xayrullaev, Q.Nazarov, I. Karimov, A.Erkaev, G.S. Batisheva, N.A. Berdyayev, V.S.Bibler, M.N. Gormovalarning ishlarida yoritib berilgan.

Pedagogik sohada vatanparvarlik tarbiyasi bilan K.Tillaev, S.X. Fayzulina, S.K. Annamuratova, J.Hasanboev, S.Nishonova, N.Ortiqov, Yu.N.Abdullaev, N.I.Boldirev, N.G.Bazilevich, N.I.Ilin, N.A.Levina, O'M.Asqarova, Sh.A.Atadjanova, J.Rahimov, R.Medetova, J.A.Qasimbekov, K.T.Abilg'azievlar shug'ullanishgan.

Xalq pedagogikasi manbalari asosida o'quvchi-yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash masalasi ham alohida tadqiqotlar doirasida amalga oshirilgan. Bunday tadqiqotlar sirasiga Z.Mirtursunov, S.Temirova, D.Shodiev, B.Qodirov, A.Zunnunov, O.Musurmonova, M.O.Inomovalarning ishlarini kiritish mumkin.

Biroq shuni ham aytib o'tish kerakki, talaba-yoshlarni Vatanga – o'zi to'g'ilib o'sgan O'zbekiston diyoriga muxabbat ruxida tarbiyalaydigan o'zbekistonlik qozoq adiblarining asarlaridagi pedagogik fikrlar shu vaqtga qadar ilmiy jihatdan o'rganilmagan, ularning pedagogik potentsiali ochilmagan. O'zbekistonlik qozoq adiblari orasida Mekembay Omarov Vatan, do'stlik, qardoshlik mavzulariga, ijtimoiy-axloqiy masalalarga bag'ishlab ko'plab asarlar yaratib kelayotgan taniqli adibdir. Uning asarlarini OTM o'quv-tarbiya jarayonida asosiy manba sifatida foydalanish talabalarning dunyoqarashini shakllantirishga xizmat qilibgina qolmasdan, ularning Vatanga muxabbat tuyg'usini, tarixiy tafakkurini, kelajakka bo'lgan

ishonchini yanada yuksaltiradi. Vatanparvarlik tuyg'usi tug'ma insoniy xislat emas. Bu insonning ongli hayoti bilan bir-biriga mos keladigan psixologik, siyosiy va ijtimoiy hodisadir. Umuman vatanparvarlik tuyg'usi-bu insonning o'z mamlakatiga, yurtiga, tili va madaniyatiga, milliy qadriyatlariga, o'z bahosini anglashiga, qo'llab-quvvatlashiga shaxsiy munosabatini ifodalovchi tuyg'u ko'rsatkichidir.

Vatanparvarlik-bu Vatanga muhabbat, shaxsning farovonligini jamoat va davlat xavfsizligi bilan bevosita bog'liqligi ni anglash va davlatni mustahkamlash-bu shaxsni mustahkamlash, qisqasi, vatanparvarlik davlat tushunchasini inson bilan, ya'ni uning o'tmishi, buguni va kelajagi bilan munosabatlar sifatida anglatishini tan olishdir. Vatanparvarlik yangi tushuncha emas, u ijtimoiy ong shakllaridan biri bo'lib, bu tarixiy va sinfiy kategoriya jamiyat taraqqiyoti bilan birgalikda rivojlanadi va yangi mazmun bilan to'ldiriladi.

Ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, «Vatanparvarlik» tushunchasiga ko'plab ta'riflar berilgan. Ushbu ta'riflar vatanparvarlik axloqiy fazilat sifatida mohiyatini aniqroq tushunishga imkon beradi. Shunday qilib, falsafiy talqinda: «Vatanparvarlik (yunoncha *patris*dan - Vatan) - bu axloqiy va siyosiy tamoyil, ijtimoiy tuyg'u, uning mazmuni Vatanga muhabbat, unga samimiy sadoqat, o'tmishi va hozirgi kuni bilan faxrlanish, Vatan manfaatlarini himoya qilish istagi», leksik ma'noda - Vatanparvarlik «Vatanga muhabbat, o'z Vatanga, xalqiga sadoqat» degan ma'noni anglatadi. «Milliy entsiklopedik lug'atda Vatanparvarlik (yunoncha *patris* so'zidagi Vatan degan ma'noni anglatadi) insonning Vatanga, o'z yurtiga, tiliga, urf-odatlariga va madaniyatiga bo'lgan muhabbat tuyg'usi sifatida qaraladi.

«Vatanparvarlik» tushunchasi fuqarolarning siyosiy tizimga va jamiyat hayotining boshqa tarkibiy qismlariga g'oyaviy munosabatini nazarda tutadi. Ma'lumki, har bir inson bu birlamchi va insonparvar tuyg'uni turlicha tushunadi: biri bu tushunchani oilasi, ishi, tug'ilishi va yashash joylari bilan bog'laydi, ikkinchisi uchun bu davlat, mamlakat, jamiyat, umuman atrof-muhitni qamrab oluvchi kengroq tushunchadir. Vatanparvarlik umuman milliy madaniyatning elementi va alohida - siyosiy madaniyatdir. Vatanparvarlikning mazmuni quyidagilardan iborat bo'lishi kerak: insonning tug'ilgan va o'sgan joyiga muhabbat hissi; ona tiliga hurmat; Vatan manfaatlari uchun g'amxo'rlik qilish; fuqarolik mas'uliyatini ko'rsatish va Vatanga sodiqlikni saqlash, uning erkinligi va mustaqilligini himoya qilish; ijtimoiy va madaniy yutuqlardan faxrlanish; Vatanning tarixiy o'tmishi va undan qolgan merosni, an'analarni hurmat qilish; o'z ishi, sa'y-harakatlari va qobiliyatlarini Vatan ravnaqiga bag'ishlash istagi.

Vatanparvarlikning mohiyati haqida gapirganda shuni ta'kidlash lozimki, vatanparvarlik g'oyalari azaldan shakllanib kelgan va bu ilg'or g'oyalarni o'zlashtirish Vatanparvarlik tarbiyasida muhim ahamiyatga ega. Vatanparvarlik ongi Vatanning sifatlarini ongda aks ettirish natijasida shakllanadi. Vatan va shaxs, odamlar guruhlar, umuman aholi ijtimoiy hayot elementlarini o'z ehtiyojlari va manfaatlarini nuqtai nazaridan zarur bo'lgan elementlarni o'z ichiga oladi. Vatanparvarlik ongi-Vatanni rivojlantirish va himoya qilishga qaratilgan shaxslar, ijtimoiy guruhlar, milliy jamoalarning Vatanga munosabati, his-tuyg'ulari va kayfiyatlari bilan bog'liq g'oyalar va qarashlarning murakkab boshqariladigan tizimi. U uchta elementni o'z ichiga oladi: milliy-etnik, umuminsoniy va ijtimoiy-sinf. Milliy-etnik elementlar - milliy g'urur, Vatanga muhabbat, milliy madaniyat, til va boshqalar. O'zbekiston kabi ko'p millatli davlatda yashovchi barcha millat va elatlarning umumiy davlat va milliy manfaatlarini uyg'unlashgan bo'lishi kerak.

Vatanparvarlik ongi xalqning mustahkamlovchi ma'naviy kuchi bo'lib, xalqning mustaqillikni mustahkamlashga qaratilgan sa'y-harakatlarini boshqaradi. Shunday ekan, mamlakatdagi ta'lim mafkurasi va axborot tizimi aholi orasida shunday kayfiyatni yaratishi kerakki, ular o'zlarini respublikaning mustaqil fuqarosi kabi his etsinlar. Vatanparvarlik - ona Vatan, oila, atrof- muhit, ona yurt va ona tabiatni hurmat qilishdan boshlanadi. Vatanparvarlik ma'naviy hodisa sifatida hokimiyat ostida majburan, tartib bilan joriy etilishi mumkin emas. Vatanparvarlik fazilatlari faqat ta'lim bilan bog'liq barcha ta'lim muassasalari maqsadli va samarali ishlagandagina qo'lga kiritiladi.

Ilmiy adabiyotlarda «Vatan» tushunchasining mohiyatiga bir qator ta'riflar berilgan. Bu ta'riflarda shaxsning Vatanga bo'lgan turli qarashlariga urg'u beriladi. Biroq, bu qarashlarni faqat axloqiy tuyg'ularga bog'lash mumkin emas. Ularning mazmuni kengroq bo'lib, shaxsning tegishli ehtiyoji - sababiy qirrasini, uning vatanparvarlik ongi va xulq-atvorini o'z ichiga oladi, bu esa vatanparvarlikni ularning birligida axloqiy sifat sifatida yanada tavsiflaydi. Shunday qilib, vatanparvarlikni Vatanga sadoqat, muhabbat, Vatanning kuchini, u bilan ma'naviy aloqasini, har qanday sharoitda o'z mamlakatini himoya qilishga tayyorligini ko'rsatadigan shaxsning axloqiy ko'rinishi sifatida aniqlash kerak.

O'zbekiston Respublikasining har bir fuqarosi «Vatan» deb yashashi o'z davlatini tug'ilib o'sgan yurtini sevishi kerak, uning qonunlari oldida ta'zim, uning ramzlari hurmat qilib, uning yutuqlariga faxrlanishdan, kamchiliklarni esa bartaraf etish yo'llarini choralari ko'rib, haqiqiy Yangi O'zbekistonimizning asl farzandi vatanparvari bo'lishi lozim. O'zbekiston suverenitetni qo'lga kiritgandan so'ng, davriy nashrlarda «milliy vatanparvarlik» haqidagi savollar chop etildi, ularga ko'plab taniqli olimlar, shoirlar va yozuvchilar o'z fikrlarini bildirdilar. Uning kelib chiqishi vatanparvar odamlarni xarakter xususiyatlari, harakatlari, fikrlari va hissiyotlariga qarab tavsiflashga yordam beradi. Bu esa, o'z navbatida, yosh avlodlarga real misollar yordamida o'z mahoratlarini namoyish etishlari uchun sharoit yaratadi.

Vatanparvarlik tuyg'ularining manbai - Vatandir. Uning mazmuni esa ona yurtning milliy qadriyatlari, tabiati, boyliklari, lisoniy an'analari, tarixiy obidalari, ona yurtning go'zal muqaddas maskanlari bilan to'la bo'ladi. Inson vujudida iliqlik, yaqinlik, qarindoshlik tuyg'ularini tarannum etuvchi ezgulik va qahramonona ishlar manbai bo'lgan vatanparvarlik tarbiyasidir. O'zbekistonning vatanparvarligiga kelsak, bu nafaqat o'zbeklarning o'z Vatanga, balki unda yashaydigan barcha millat va elatlarning vakillariga bo'lgan muhabbatidir. Talabalar o'rtasida vatanparvarlik ongini shakllantirish uchrashuvlar o'tkazish bilan cheklanib qolmasligi kerak. Ushbu yo'nalishdagi ishlar oliy o'quv yurtlaridagi o'quv jarayonida eng dolzarb, eng muhim deb belgilanishi kerak.

O'zbekistonda vatanparvarlik tarbiyasining yagona tizimi qurilishi kerak va O'zbekistonning vatanparvarligini shakllantirishdagi roli ayniqsa aniq baholanishi kerak. Shuning uchun hukumat tomonidan maxsus dasturlar qabul qilinishi kerak. Ular davriy matbuotda to'liq nashr etilgan, qabul qilingan dasturlarni amalga oshirish natijalari nashrlar sahifalarida aks ettirilgan, bu yoshlar orasida O'zbekiston vatanparvarligini shakllantirishda ijobiy qaror bo'ladi.

O'zbekistonda vatanparvarlik O'zbekiston Respublikasining har bir fuqarosi o'zini mazkur yurtning asl farzandi sifatida O'zbekistonni o'zining tug'ilib o'sgan eli, Vatani deb bilib

davlat oldidagi burchini fidokorona ado etish bilan ifodalanadi. Quyidagi xususiyatlar yuqoridagi jumla va fikrlarimizning isbotidir:

1. O'zbekiston 130 dan ortiq millat va elat vakillari istiqomat qiladigan ko'pmillatli davlat. Barchasi O'zbekiston Respublikasining davlat ramzlariga har samimiy hurmat bilan qaraydi. O'zbekiston fuqarosi konstitusiyaviy huquqlarini saqlayadi. Har bir millatning O'zbekistonni bizning umumiy uyimiz deb hisoblash qobiliyati;

2. O'zbekistonda yashovchi barcha xalqlarning millatidan qat'i nazar o'z Vatani himoya qilishga tayyorligi. O'zbekiston xalqlari Assambleyasi tomonidan qabul qilingan barcha qarorlarni amalga oshirishga hissa qo'shishi;

3. Bu nafaqat har bir fuqaro tomonidan o'z konstitusiyaviy burchini bajarish, va uning shaxsiy fazilatlarini shakllantirishdir.

4. O'zbekiston xalqlarida buyuk davlatlardan biri bo'lishga hissa qo'shadigan vatanparvarlik tuyg'usini uyg'otish maqsadida O'zbekistonni madh etish va u bilan faxrlanish.

5. O'zbekiston Respublikasi fuqarosida Vatanni himoya qilishga ijobiy munosabatni shakllantirish, O'zbekiston Respublikasi Qurolli kuchlari safida bo'lganligi uchun milliy vatanparvarlik g'ururini shakllantirish.

Har bir millatning tarixiy hayotida eng qimmatli narsalar - ma'naviy va insoniy fazilatlar, sig'inish namunalari (axloqiy me'yorlar) mavjud. Shuning uchun har bir yangi avlod uchun mazmunli ta'lim milliy nuqtaiy nazardan ta'lim modelidir. Zero, bu yerda ta'lim-tarbiyaning asosini asrlar davomida yuksak fazilat va itoatkorlik nuqtaiy nazaridan avloddan-avlodga o'tib kelayotgan, insonning insoniy fazilatlarini mustahkamlaydigan va rivojlantiradigan, xalqning dono hayot tarzini yaratadigan ezgu ma'naviy qadriyatlar va doimiy qoidalar va tamoyillar tashkil etadi.

Umuman olganda, vatanparvarlikni millat tili, dini va di'li bilan chambarchas bog'liq va o'zaro bog'liq bo'lgan tushuncha sifatida ko'rib chiqish mumkin. Bugungi kunda ko'tarilayotgan eng muhim masalalardan biri bu talaba-yoshlarni Vatanga muhabbat tuyg'usida tarbiyalashdir. O'zbekistonning har qanday fuqarosini Vatanga muhabbat tuyg'usida, vatanparvarlik ruhida tarbiyalash masalasi ilgari yillarda va bugungi kunda ham o'z ahamiyatini yo'qotmagan. Har qanday mamlakatning rivojlanishi ongli fuqarolar sonining ko'payishi bilan ham bog'liq. Zero, kelajak yoshlarimiz qo'lida. Va bu yo'lda biz ham mamlakatimiz uchun astoydil harakat qilib, o'z hissamizni qo'shishimiz kerak. Kelajakda Vatani uchun xizmat qiladigan yoshlar imkon qadar bilimli, ko'p qirrali va malakali bo'lishi qanchalik muhim bo'lgani kabi, ularnin Vatanparvarlik ruhida tarbiyalash asosiy zaruratdir. Hozirgi mustaqillik sharoitida Vatanparvarlik tarbiyasi alohida ahamiyatga ega masalalardan biridir. Xulosa qilib aytganda, avloddan-avlodga o'tib kelayotgan milliy va umuminsoniy qadriyatlar orqali ta'lim olish ong, sharaf, burchni shakllantirish bilan birga suveren mamlakatning mustaqilligini, hamjihatligini, birligini saqlaydigan o'quvchida vatanparvar fuqaroni tarbiyalash uchun barcha imkoniyatlarga ega ekanligi aniqlandi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Sh. Mirziyoyev Mirziyoev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – Toshkent: O'zbekiston, 2016.– B.9.
2. Mirziyoev Sh.M. Milliy tiklanishdan – milliy yuksalish sari. 4-tom. – Toshkent: O'zbekiston, 2020. – B.452.
3. Zamonaviy sharoitda Vatanparvarlik tarbiyasini yanada yuksaltirishning dolzarb masalalari: Respublika ilmiy-amaliy konferentsiyasi. – Toshkent: O'zbekiston Respublikasi IV akademiyasi. 2016 yil 20 avgust. – B. 232.
4. Назарбек Канафияұлы. Ұлттық тәрбие толғамдары. (Ұрпақ тәрбиесі ұлт болашағы) // Қазақстан мектебі, 1997. 7шілде, 44 б.
5. Уразов Б. Т. Освещение темы экологии в творчестве мекембая Омарова //Проблемы педагогики. – 2020. – №. 2 (47). – С. 106-107.
6. Уразов Б. Т. М. ОМАРОВ БАЛАЛАР ПАТШАЛЫҒЫНЫҢ АҚЫНЫ //Academic research in educational sciences. – 2021. – Т. 2. – №. CSPI conference 1. – С. 862-866.
7. Tulepbergenovich U. B. TALABALARNING QALBIDA VATANPARVARLIK ONG VA TUYG'ULARINI SHAKLLANTIRISH (O'ZBEKISTONLIK QOZOQ YOZUVCHILARINING ASARLARINI O'RGANISH MISOLIDA) //JOURNAL OF INNOVATIONS IN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL RESEARCH. – 2024. – Т. 7. – №. 12. – С. 78-81.
8. Уразов Б. М. ОМАРОВ ШЫҒАРМАЛАРЫ НЕГІЗІНДЕ ОҚУШЫЛАРҒА ПАТРИОТТЫҚ ТӘРБИЕ БЕРУ //Interpretation and researches. – 2023. – Т. 1. – №. 7.
9. Бекмағамбетов А.Ж. Патриотизм ұғымының мәні. // Егемен Қазақстан. 1996 ж. 27 сәуір. 4 б.
10. Уразов Б. МИЛЛИЙ ҚАДРИЯТЛАР АСОСИДА ЎҚУВЧИЛАРДА ВАТАНПАРВАРЛИК ТУЙҒУСИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ (М. Омаров ижоди мисолида) //Talqin va tadqiqotlar. – 2023. – Т. 1. – №. 23.